

بررسی اپیدمیولوژیک مجرمان مصرف کننده مواد روان گردان در زندان مرکزی ارومیه

حامد شکاری* _ دکتر علی افتخاری**

* کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، گروه حقوق، آذربایجان غربی، ایران
** متخصص پزشکی قانونی، مرکز تحقیقات سازمان پزشکی قانونی کشور، تهران، ایران

چکیده

زمینه و هدف: مصرف مواد روان گردان محرک در جوامع بشری به تدریج جایگزین مواد مخدر سنتی شده است که متأسفانه اثرات ناگوار جسمی و روانی شدیدتری ایجاد نموده و امکان ترک این نوع اعتیاد نیز بسیار کمتر از مخدر سنتی می‌باشد. اکثر افراد معتاد برای هزینه مواد روان گردان محرک دست به جرائمی خطرناک می‌زنند زیرا توهمات ناشی از مصرف این مواد نیز منجر به وقوع جنایات می‌گردد. مطالعه حاضر با هدف شناسایی بررسی اپیدمیولوژیک مجرمان مصرف کننده مواد روان گردان در زندان مرکزی ارومیه صورت گرفته است.

روش بررسی: این پژوهش یک مطالعه توصیفی مقطعی بود که با مراجعه پژوهشگر به زندان مرکزی ارومیه بر روی ۵۹ زندانی که به علت ارتکاب جرایم متعدد زندانی شده بودند از طریق پرسشنامه صورت گرفت. پرسشنامه شامل دو قسمت اطلاعات دموگرافیک و سوالات مبتنی بر نوع مواد مصرفی و روش مصرف و سوابق فرد بود.

نتایج: ۵۸ نفر از نمونه‌ها مرد و یک نفر زن بودند. تحصیلات اکثر آنان زیر دیپلم بود. بیشتر آن‌ها بیکار بودند و یا شغل ثابتی نداشتند. اکثر مجرمان (۶۹/۲٪) به شیشه معتاد بودند. این ماده روان گردان محرک بیشترین علت جرم را تشکیل می‌داد. میانگین مدت مصرف مواد روان گردان ۵/۹۹ + ۷/۴۹ سال بود. ۱۵ مجرم مورد بررسی به حبس ابد و اعدام محکوم شده بودند که بیانگر سنگینی و شدت جرم ارتکابی آنان بود. یافته‌های مطالعه نشان داد که ارتباط معنی‌داری بین مصرف مواد روان گردان محرک و نوع جرم و سابقه قبلی حبس وجود ندارد ($P > 0/05$).

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به تاثیر قطعی مصرف مواد روان گردان محرک به وقوع جرایم سنگینی که اکثراً به حبس ابد و اعدام ختم می‌شود توجه به دلایل و عوامل زمینه‌ای و ایجادکننده روی‌آوری افراد به مصرف این مواد باید مورد بررسی قرار گیرد و اقدامات عملی برای پیشگیری از این معضل شوم اجتماعی صورت گیرد. انجام پژوهش‌های مداخله‌ای در زمینه کاهش مصرف این مواد قابل توصیه می‌باشد.

کلید واژه‌ها: روان گردان، وقوع جرم، زندان، ارومیه

تایید مقاله: ۹۳/۰۵/۰۴

وصول مقاله: ۹۲/۱۰/۱۶

نویسنده پاسخگو: ایران، ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، گروه حقوق، آذربایجان غربی، ایران

hamed_shekari_mail@yahoo.com شماره تماس: ۳۳۳۷۶۰۳۵ (۴۴) ۹۸+

مقدمه

محرک، می‌دانند (۱). مصرف مواد روان گردان محرک در کودکان و نوجوانان خطرناک‌تر از سایر گروه‌ها می‌باشد. روان گردان‌های محرک اثرات حاد و طولانی مدت بر خلق، توجه، تمرکز، کارکرد شناختی و ذهنی دارند و باعث کاهش اشتها، تغییرات بینایی و توهم بینایی می‌شوند و می‌توانند به حافظه شخص آسیب زده، موجب اختلال و حتی توقف رشد وی شوند (۲).

مخدرهای سنتی مانند تریاک تنها سستی‌زا و یا ماده‌ای همچون حشیش توهم زاست؛ اما مخدرهای صنعتی مانند شیشه (مت آمفتامین) اثری

امروزه مصرف مواد مخدر و روان گردان محرک، به عنوان یک معضل جدی کلیه جوامع بشری را تهدید می‌کند. آثار نامطلوب و ویرانگر مواد و اعتیاد بر روی جسم و روح انسان این نگرانی را افزایش داده و موجبات افزایش ناامنی خانوادگی و اجتماعی گردیده است. در جوامع کنونی منشأ بسیاری از کج رفتاری‌ها و جرایم را مواد مخدر یا روان گردان

است، تمامی افرادی که در سال ۱۳۹۰ و شش ماهه اول سال ۱۳۹۱ به دلیل مصرف مواد روان گردان محرک مرتکب جرم شده و توسط پلیس بازداشت گردیده و مقام قضایی آن‌ها را به حبس محکوم کرده بود، به تعداد ۵۹ نفر مورد بررسی گرفتند. در این مطالعه پرسشنامه‌ای تهیه شده که در تهیه و تنظیم آن از اساتید و متخصصان امر نظرخواهی صورت گرفت و در تدوین پرسشنامه نظرات آنان و منابع مربوطه استفاده شد. تمامی اطلاعات مورد نیاز از فرد زندانی اخذ و در پرسشنامه وارد گردید. تمام داده‌های مطالعه با استفاده از نرم افزار آماری SPSS16 مورد تحلیل و آنالیز قرار گرفتند. جهت بررسی‌های آماری از روش‌های آماری توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین \pm انحراف معیار) استفاده شد. برای مقایسه یافته‌های کیفی از آزمون آماری کای دو (chi square) استفاده گردید. مقدار p کمتر از ۰/۰۵ در این مطالعه معنی‌دار در نظر گرفته شد.

نتایج

در این مطالعه تعداد ۵۹ نفر که به علل مختلف در بازداشت بودند مورد مطالعه قرار گرفتند. میانگین سنی این افراد $36/45 \pm 8/75$ سال بود و بیشترین و کمترین سن آن‌ها به ترتیب ۶۳ و ۱۹ سال و سن مصرف کنندگان مواد روان گردان محرک عمدتاً در بازه سنی ۱۸-۲۵ سال می‌باشد. مصرف کنندگان مواد روان گردان محرک در جنس مذکر بیش از جنس مونث بود. میزان تحصیلات و وضعیت شغلی مجرمان در جدول ۱ ذکر شده است. ۱۵ نفر (۲۵/۴٪) از مجرمان مجرد، ۴۰ نفر (۶۷/۸٪) متاهل، ۲ نفر (۳/۴٪) مطلقه بودند. دو نفر (۳/۴٪) متارکه کرده بودند. سطح درآمد ۲۲٪ (۱۳ مجرم) پایین و ۷۸٪ (۴۶ مجرم) متوسط بود. هیچ کدام از مجرمان درآمد بالایی نداشتند. ۵۷/۶٪ (۳۴ مجرم) سابقه مصرف مشروبات الکلی و ۹۱/۵٪ (۵۴ مجرم) سابقه مصرف سیگار را ذکر کردند. نحوه مصرف و میانگین مدت مصرف سیگار و مشروبات الکلی در جدول شماره ۲ ذکر شده است. ۸۸/۱٪ (۵۲ مجرم) سابقه مصرف مواد مخدر داشتند و میانگین مدت مصرف ۷/۴۹ \pm ۵/۹۹ سال بوده است. فراوانی انواع مواد مخدر و روان گردان محرک مصرفی در میان مجرمان در نمودار ۱ و نیز فراوانی جرم‌های صورت گرفته توسط مجرمان در نمودار ۲ نشان داده شده است.

ترکیبی از توهم زایی و تحرک بخشی دارد (۳). مصرف کنندگان شیشه دچار افکار پارانوئید (سوءظن و بدگمانی) می‌شوند و در همه حال نسبت به دیگران بدبین هستند (۴).

با توجه به این که مصرف مواد روان گردان محرک باعث ایجاد ناامنی در جامعه و خانواده و افزایش جرایم می‌شود، بدون تردید می‌توان گفت عوارض اجتماعی مهم‌ترین آسیب مصرف مواد روان گردان محرک است. سازمان ملل شیشه را به عنوان پر مصرف‌ترین ماده مخدر جهان می‌داند که بیش از مجموع معتادان به کوکائین و هروئین است (۵).

تغییر الگوی مصرف از مواد مخدر روان گردان سنتی (تریاک، شیره و ..) به مواد محرک روان گردان و به ویژه شیشه که سهولت ساخت و تولید با ترکیبات غیرمعتارف و درجه خلوص متفاوت، فرآورده‌های تقلبی و دست ساز به علت فقدان مارک تجاری و ترکیب شیمیایی مشخص، هزینه پایین و درآمد فراوان، در دسترس بودن آسان، تجهیزات محدود و ساده مورد نیاز، امکان تولید در حجم بالا و سخت بودن شناسایی لابراتوارها، تجارت این ماده را به حرفه‌ای پرسود تبدیل نموده و باعث گشته افراد و سازمان‌های فرصت طلب برای تأمین بازار فروش این ماده مرگبار از هیچ اقدامی فروگذار نکنند (۱).

آمفتامین‌ها اثرات خود را با افزایش آزادسازی مونوآمین‌ها در گره‌های عصبی اعمال می‌کنند. اکستازی این عمل را بیشتر در گره‌های عصبی حاوی سروتونین انجام می‌دهد و به این ترتیب غلظت این ماده را در گره‌های عصبی افزایش داده و موجب استمرار تاثیر تحریکی این گره‌ها می‌شود. مصرف این ماده از سویی آثار تحریک کننده همانند سایر آمفتامین‌ها دارد و از سویی دیگر همانند LSD اختلالات ادراکی ایجاد می‌کند (۸-۶).

مصرف این مواد اثر سوء بر سلامتی نوجوانان دارد، به طوری که پیامدهای اجتماعی شومی مثل تمایل بیشتر به ارتکاب جرم، تهاجم فیزیکی و تجاوز جنسی، تصادف‌ها، ترک تحصیل، غیبت و فرار از مدرسه و بیماری‌های منتقله از طریق جنسی گزارش شده که در بزرگسالی نیز تداوم خواهد داشت (۹). با توجه به این مسائل ذکر شده، در این پژوهش به شناسایی بررسی اپیدمیولوژیک مجرمان مصرف کننده مواد روان گردان در زندان مرکزی ارومیه پرداخته شد.

روش بررسی

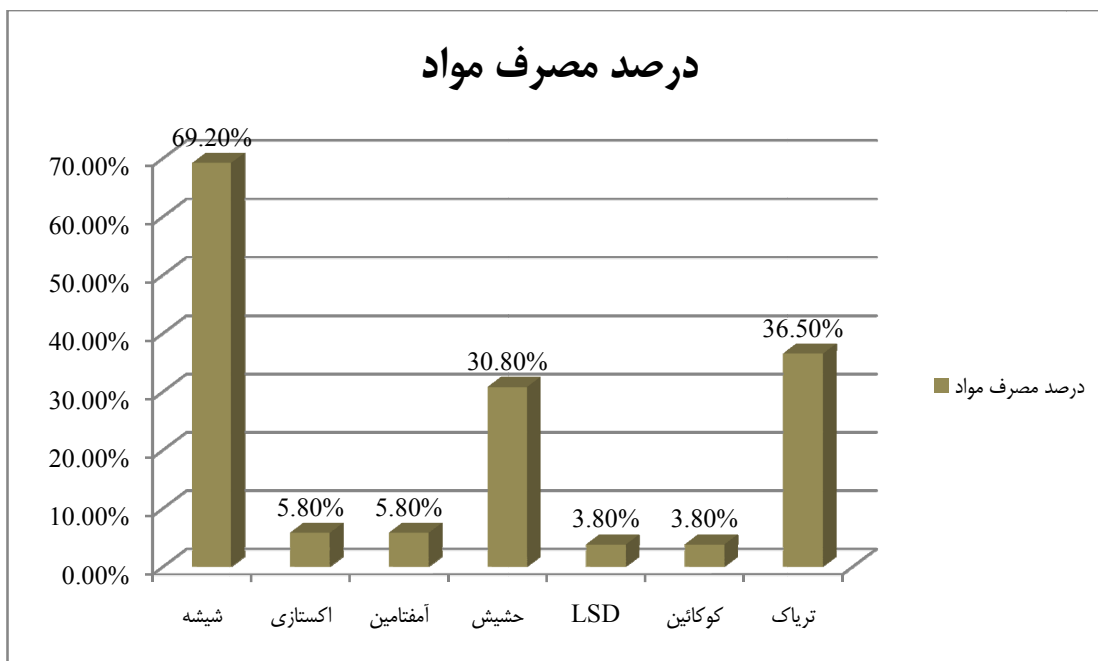
در این مطالعه که به صورت توصیفی - تحلیلی و مقطعی انجام گرفته

جدول شماره ۱: پراکندگی میزان تحصیلات و وضعیت شغلی مجرمان

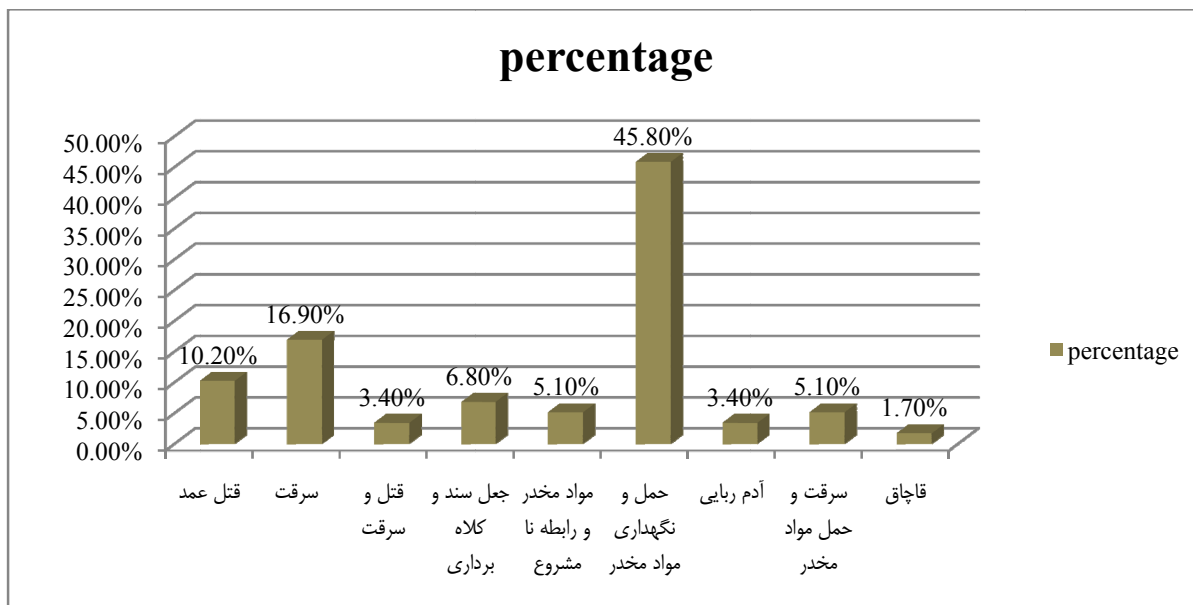
میزان تحصیلات مجرمان	ابتدایی: ۵۱ مجرم (۲۵/۴٪)	راهنمایی: ۱۵ مجرم (۲۵/۴٪)	دیپلمستان: ۸ مجرم (۱۳/۶٪)	دیپلم: ۱۳ مجرم (۲۲٪)	کاردانی: ۴ مجرم (۶/۸٪)	کارشناسی: ۴ مجرم (۶/۸٪)
وضعیت شغلی مجرمان	بیکار: ۳۰ مجرم (۵۰/۸٪)	شغل آزاد: ۲۴ مجرم (۴۰/۷٪)	محصل: ۱ مجرم (۱/۷٪)	خانه‌دار: ۱ مجرم (۱/۷٪)	درآمد بدون کار: ۳ مجرم (۵/۱٪)	

جدول شماره ۲: نحوه مصرف و میانگین مصرف سیگار و الکل

میانگین مدت (سال)	تفنی	خفیف	متوسط	مزمین	
۱۴/۰۹±۶/۰۹	۴ مجرم (۷/۶٪)	۵ مجرم (۹/۴٪)	۲۳ مجرم (۴۳/۳٪)	۲۱ مجرم (۳۹/۶٪)	سیگار
۸/۴۷±۶/۰۸	۱۹ مجرم (۵۵/۹٪)	۳ مجرم (۸/۸٪)	۷ مجرم (۲۰/۶٪)	۵ مجرم (۱۴/۷٪)	الکل

نمودار شماره ۱: فراوانی انواع مواد مخدر و روان گردان محرک مصرفی در میان مجرمان در نمودار

نمودار شماره ۲: فراوانی جرم‌های صورت گرفته توسط مجرمان

گاه به اختلال روانی و تزلزل در پایه‌های مسؤولیت کیفری و ارتکاب جرم منجر می‌شود (۱۲).

براساس نتایج مطالعه حاضر مشخص شد هرچند مصرف شیشه در مجرمان بیش از سایر روان گردان‌ها بوده است ولی ارتباط معنی‌داری میان نوع مواد مخدر و روان گردان محرک مصرفی توسط مجرمان و نوع جرم مرتکب شده در زندانیان شهر ارومیه وجود ندارد.

نتایج مطالعه‌ای نیز نشان داد که مصرف شیشه می‌تواند با انجام رفتارهای ضد اجتماعی و پرخطر و جرم ارتباط داشته باشد (۱۳). در مطالعه‌ای دیگر نیز نشان داده شد ارتباط میان مصرف کوکائین و مواد روان گردان و بروز جرائم علیه اموال و اشخاص کاملاً به اثبات رسیده است (۱۴).

همچنین در مطالعه بامر ۱ مشخص شد، هر چند تأثیر استفاده از کوکائین در سرقت از مغازه‌ها مثبت و معنی‌دار بوده ولی این تأثیر در ارتکاب به قتل نسبتاً کم و در سرقت از منازل فاقد تأثیر بوده است (۱۵) که برخلاف نتایج این بررسی می‌باشد.

همچنین در مطالعه دبکین ۲ و همکاران با وجود ارتباط قوی میان مصرف مت‌آمفتامین‌ها و جرم و جنایت، هیچ شواهد قانع‌کننده‌ای از تأثیر آن بر روی جرم‌های خشونت‌آمیز به استثنای افزایش سرقت پیدا نشد (۱۶).

براساس نتایج مطالعه ایریتانی ۳ و همکارانش بیشترین مواد مخدر و روان گردان محرکی که توسط مجرمان استفاده می‌شد به ترتیب ماری‌جوانا (حشیش)، کوکائین و شیشه بوده است و بیشتر مصرف‌کنندگان مرد، افراد بیکار و افرادی بودند که در جنوب شهر زندگی می‌کردند. (۱۳).

براساس مطالعه حاضر نیز بعد از شیشه، بیشترین مواد مخدر و روان گردان محرک مورد استفاده مجرمان به ترتیب تریاک، حشیش و اکستازی بوده است. همچنین اغلب مجرمان، سطح در آمد پایین یا متوسط داشته و بیش از نیمی از مجرمان بیکار بودند.

در مطالعه فوق‌الذکر مصرف مواد مخدر و روان گردان محرک در مردان بیش از زنان بود ولی ارتباط معنی‌داری میان آن نوع جرم مرتکب شده وجود نداشت.

با توجه به تأثیر قطعی مصرف مواد روان گردان محرک به وقوع جرایم سنگینی که اکثراً به حبس ابد و اعدام ختم می‌شود، بررسی دلایل و عوامل زمینه‌ای و ایجادکننده روی‌آوری افراد به مصرف این مواد باید مورد توجه قرار گیرد و اقدامات عملی برای پیشگیری از معضل شوم اجتماعی صورت گیرد. توصیه می‌شود برای به دست آوردن نتایج بهتر مطالعات وسیع‌تر با حجم نمونه بیشتر و بر روی زندانیان زندان‌های مختلف و در مورد مواد متفاوت و تأثیر عوامل فرهنگی و خانوادگی صورت گیرد. همچنین انجام پژوهش‌های مداخله‌ای در زمینه کاهش مصرف این مواد قابل توصیه می‌باشد.

۸۸/۱٪ (۵۲ نفر) از مجرمان به صورت عمدی جرم را مرتکب شده بودند. ۱۵ مجرم محکوم به حبس ابد و یا منتظر اجرای حکم اعدام خود بودند. ۲۹ نفر (۴۹/۲٪) سابقه قبلی محکومیت و حبس را داشتند و به طور میانگین تعداد دفعات ارتکاب جرم در این افراد $2/64 \pm 2/23$ بار بوده است. ۶۹/۵٪ (۴۱ مجرم) از مجرمان لحظه ارتکاب جرم را به یاد دارند.

نتیجه حاصل از این مطالعه نشان داد که اگرچه عدم به خاطر آوردن لحظه ارتکاب جرم در مجرمانی که مواد روان گردان محرک مصرف کرده‌اند بیشتر است ولی به دلیل توزیع نامناسب داده‌ها امکان ارزیابی معنی‌داری بین ارتباط مصرف مواد روان گردان محرک و به خاطر آوری ارتکاب جرم امکان پذیر نشد.

همچنین ارتباط معنی‌داری میان مصرف مواد روان گردان محرک و نوع جرم ($P=0/23$) و سابقه قبلی حبس ($P=0/35$) وجود نداشت. براساس نتایج این مطالعه ارتباط معنی‌داری میان نوع جرم و میزان تحصیلات، وضعیت شغلی، مصرف سیگار و الکل وجود نداشت ($P>0/05$).

در بررسی فرضیه مصرف شیشه در مجرمان بیش از سایر روان گردان‌ها می‌باشد، از آزمون ناپارامتریک فریدمن استفاده شد و مشخص شد مصرف شیشه بیش از سایر روان گردان‌ها می‌باشد ($P=0/000$).

بحث و نتیجه‌گیری

مواد مخدر را می‌توان به دو دسته سنتی (تریاک، حشیش و کوکائین) و صنعتی (هروئین، LSD و آمفتامین‌ها) تقسیم کرد. مخدرهای طبیعی مانند مورفین و کدئین، مخدرهای نیمه‌صناعی مانند هروئین و مخدرهای صنعتی مانند متادون هستند. مواد روان گردان محرک به مواد شیمیایی گفته می‌شود که بر روی عملکرد مغز اثر گذاشته و منجر به تغییرات رفتاری، شناختی، خلقی و همچنین درجه هوشیاری در فرد مصرف‌کننده می‌شوند. این مواد در ابتدا باعث افزایش تمرکز و همچنین سرخوشی در فرد مصرف‌کننده می‌گردند و همین امر منجر به سوء مصرف شده است. تحقیقات انجام شده نشان می‌دهند که در کشورمان نیز طی چند سال اخیر مصرف آمفتامین‌ها در جوانان روند افزایشی داشته است (۱۱، ۱۰).

سوء مصرف مواد روان گردان محرک پیامدهای زیانبار اجتماعی و اقتصادی دارد و به ویژه بهداشت فردی و همگانی را تهدید می‌کند. قانون‌گذار ایرانی نیز ضرورتاً در قانون مربوط به مواد روان گردان (مصوب ۱۳۵۴) به جرم انگاری پاره‌ای اقدامات که مرتبط یا منجر به سوء استعمال مواد روان گردان محرک می‌شود اقدام کرده است ولی تنوع و تکرار مواد روان گردان و گسترش سوء استفاده از این مواد به همراه آثار بسیار زیانبار آن برای سلامت عمومی، ضرورت اصلاح قانون مربوط به پیش‌بینی اقدامات حمایتی موثر و تدابیر سرکوبی مناسب را ایجاد می‌کند. از سوی دیگر سوء استفاده از مواد روان گردان محرک

1- Baumer
2- Dobkin
3- Iritani

تقدیر و تشکر

همکاران آن اداره کل و از تمامی کارکنان زندان مرکزی ارومیه که در این مطالعه ما را یاری نمودند کمال تقدیر و تشکر را داریم.

این مطالعه با حمایت اداره کل پزشکی قانونی استان آذربایجان غربی و طی طرح تحقیقاتی مصوب این مرکز اجرا گردیده است. ضمن تشکر از

References

- 1- Kiani M, Shamloo B, Sadeghi A. Prevention from psychotropic drug abuse by audiences. *Medical Rights Journal*. 2011; 19(2): 127-73. [Persian]
- 2- Sadjadi M, Shariati N, Abbasnejad A, et al. Knowledge and attitude of students of about Gonabad University to psychotropic drug abuse. *Ofozhe Danesh Journal*. Gonabad University of Medical Sciences. 2009; 15(2): 58-65. [Persian]
- 3- Naderi Sh. *Addiction Therapy*. IRIMC Publication. 2009. [Persian]
- 4- Jazaeri A. *Addiction Prevention*. Danje Co. 2009. [Persian]
- 5- Mahling R. *Facts about Amphetamine*. Translated by Mozaffar M. Iran Drug Control Headquarters Publication. 2010.
- 6- Chalub M, de Borba Telles L. Alcohol, drugs, and crime. *Rev Bras Psiquiatr*. 2006; 28(2): 69-73.
- 7- Mac Coun RJ. *Drugs and the law: A psychological analysis of drug prohibition*.
- 8- *Psychological Bulletin*. 1993; 113(3): 497-512.
- 9- Nakhaei A, Ghasemi, Tarshizi Z, et al. Knowledge of medical students about drug abuse. *Journal of addiction and health*. 2009; 1 (2): 92-97. [Persian]
- 10- Mohammadpour A, Rostami F, Fakhari A. Psychotropic drug abuse in male students of Tabriz high schools. 2009; 1 (10): 58-67.
- 11- Shoakazemi M. Knowledge and usage of psychotropic drug abuse in human sciences students. *Alzahra University*. Spring 2011. 7 (2): 33-48. [Persian]
- 12- Fayzadeh A. Psychotropic drug abuse. *Ecstasia. Journal of Social Welfare*. 2008; 1 (4): 135-143. [Persian]
- 13- Eini M. Social reaction and criminal response. *Mofid Journal*, Winter 2007. No. 64: 20.... [Persian]
- 14- Iritani BJ, Dion Hall fors D, Bauer DJ. Crystal methamphetamine use among young adults in the USA. *Addiction*. 2007; 102(7): 1102-1113.
- 15- Inciardi JA, Pottieger AE. Kids, crack, and crime. *Journal of Drug Issues*. 1991; 21(2), 257-270.
- 16- Baumer E. Poverty, Crack, and Crime: A Cross-City Analysis. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 1994; 31(3): 311-327.
- 17- Dobkin C, Nicosia N. The War on Drugs: Methamphetamine, Public Health, and Crime. *Am Econ Rev*. 2009; 99(1): 324-349.

Association between Psychotropic Drug Usage and Crime in Central Prison of Urmia, Iran

Hamed Shekari*†- Ali Eftekhari **

*MSc in criminology, Islamic Azad University, Urmia, Iran

**MD, Forensic Medicine Specialist, Member of Legal Medicine Research Center, Legal Medicine Organization
Tehran, Iran

Abstract

Background: Psychotropic drugs has gradually replaced the traditional drugs in the society unfortunately; lead to more severe mental and physical adverse effects and treatment of this type of addiction is more difficult than that of traditional drugs. Most addicted do dangerous crimes for drugs. However, drug-induced hallucinations may also lead to occurrence of crimes. This study has performed to identify the association between psychotropic drug use and crime in Urmia central prison.

Methods: This survey was a cross-sectional study that performed by resourcing researcher to the Urmia central prison and by means of a questionnaire. 59 prisoners who were imprisoned due to different crimes were enrolled the study. The questionnaire included two parts: demographic information and questions base on type of drugs, consumption method and personal history.

Findings: Our results demonstrated 58% of offenders were male and one of them was female. Most of their level of education were under high school diploma. Also, most of them were jobless or had no fixed job. Most offenders (69.2%) were addicted to methamphetamine that was most causes of crime. The mean duration of use of psychoactive substances was 7.49 ± 5.99 years. Interesting point was 15 offenders were sentenced to life imprisonment or execution, which represented the intensity and violent of their crime. There was no significant relationship between drugs and type of crime and prior prison ($P > 0.05$).

Conclusion: According to decisive influence of drug to occurrence of violent crimes, which often lead to execute or life imprisonment, underlying causes that tend people to use these drugs should be examined and necessary proceedings should be done to prevent this social problem. Conducting research on reducing the consumption of these drugs is recommended.

Keywords: Psychotropic Drug Usage, Crime, Central Prison. Urmia

Received: 6 Jan 2014

Accepted: 26 July 2014

†Correspondence: Islamic Azad University, Legal Department, Urmia, Iran. Tel: +98(44)33376035

Email: hamed_shekari_mail@yahoo.com